

Småstykker

NOGLE ÆLDRE SKIKKE I GRENE MENIGHED

Ved Peder Johnsen, Plovslund.

Grene sogn er nu kendt viden om gennem den store legetøjsfabrik »Lego« i Billund og den hertil hørende flyveplads, som nu yderligere skal udbygges. Før i tiden var sognet et afsides sted, hvorfor gammel sæd og skik også holdt sig længe der. Her skal fortælles nogle småtræk om kirkeskik i tiden omkring århundredskiftet.

Grindsted og Grene var dengang et pastorat. Mellem kirkerne var der ad sandede veje 10—12 km, så præsten skulle køre hjemmefra i god tid, men det skulle det kørende kirkefolk i sognet også. Man måtte endelig ikke komme for sent, så hellere noget for tidligt, tiden kunne nok udnyttes endda. De gående skulle have særlig god tid. Det kunne blive nødvendigt at tøve efter naboer eller mere langsomt gående. Vejen gjordes lettere med snak. Den gamle kirke, der nedbrødes 1890, var ensomt beliggende, og derfor var der et kirkehus med hestestald til ca. 30 heste. I det boede Anders Nielsen, der var ringer og graver og hjalp de kørende med at spænde hestene fra og for og derved tjente sig en god skilling. I huset var en kirkestue, hvor folk kunne komme af med overtøjet og om vinteren komme ind i varmen, snakke, spørge og høre nyt. I samme hus havde præsten sin præstekjole og nogle papirer, så han kunne ordne forskellige kirke-

lige forretninger på stedet. Når præsten havde fået kjolen på, gik han ind i stuen og gav sit besyv med i samtalen, der f. eks kunne dreje sig om skattelister eller valglisten, som fremlagdes i stuen. Det kunne ske, at man gerne ville have præsten til at besørge et eller andet ærinde i Grindsted, hvor der var sparekasse, apotek og uldspinderi, som man sendte uld til. Kunne man få præsten til at tage sig af noget af dette, så sparede man den lange vej. Kirkeklokken havde allerede ringet to gange. Den første gang, da degnen kom for med kridt at skrive salmenumrene op på de tre trætavler, der hang forskellige steder i kirken, anden gang, da præsten ankom. Omsider samledes kirkegængerne fra huset og de udenfor stående, og mens klokken ringede tredje gang, gik den samlede skare op til kirken med præsten og degnen i spidsen, og under ringningen blottede mændene hovederne. I kirken satte kvinderne sig i stolerækken til venstre, mændene til højre, degnen i degnestolen til venstre og præsten i sin stol i koret.

Gudstjenesten var skiftevis formiddags- og eftermiddagstjeneste og foregik på sædvanlig måde. Trods de store afstande var kirkebesøget almindeligvis godt. Den gamle skik, at der skulle mindst en person fra hvert hjem i kirke, var omtrent i hævd, så her passede godt nok, som drengen sagde, da han skulle i kirke: »Der skal jo nogen til det værste;« Folk kunne nok vurdere en god prædiken, og kirkegangen var god under de gode prædikanter. Det kunne dog ske, at man ikke var tilfreds med en præsts prædiken, og det var tilfældet, da pastor B. var præst i Grindsted-Grene. I sin afskedsprædiken udtalte han, at hans sognebørn ikke havde skønnet tilstrækkeligt på hans prædikener, skønt han dog havde fået første karakter for kristendomskundskab .

To gamle skikke forsvandt i den omhandlede tid. Klinkpungen blev brugt til kort efter 1890. På sin lange stang blev den rakt ind i alle stolestader for indsamling til trængende. Efter en indsamling fandt man i den et guldtypekronestykke, og man kunne let slutte sig til, hvem giveren var, en mand, der senere oprettede et par legater for trængende. Skikken med »Kirkegangskone«, d. v. s. barselkone, der skulle løses ind i menigheden igen ved en bøn af præsten i våbenhuset, forsvandt omkring 1920. Der var da kommet en ny præst, som ikke kendte skikken, men gik ud i våbenhuset til en ventende kone og sagde: »Gå ind i Guds navn!« Når der skulle være altergang, og det var gerne forår og efterår, blev det bekendtgjort i skolen. Man skulle så melde sig først i ugen til degnen, som igen meldte antallet til præsten. Altergangen indledes en halv time før gudstjenesten med en skriftetale og skriftemål, mens selve altergangen foregik efter gudstjenesten. Ved alterskranken knælede kvinderne til venstre, mændene til højre, og mellem dem var der gerne et par tomme pladser, men ingen regel uden undtagelse. Det kunne hænde, at et ungt ægtepar knælede sammen, men det blev der så også snakket dygtigt om. Altergæsterne var i deres bedste stads. Man havde gerne til det brug et sæt sort tøj, som man kaldte altergangstøjet, og det blev også brugt ved bryllupper og begravelser og andre højtidelige lejligheder.

Til jul, påske og pinse blev der ofret til præst og degn. Hver mand over 18 år havde pligt til at ofre, og gennem skolebørnene blev der sendt dem papirlapper, hvide til præsten, blå til degnen, og i disse blev offerpengene indsvøbt. Efter den første salme efter prædiken vandrede mændene til altret og degnestolen med pengene. Først gik sognefogeden, som i den an-

ledning havde sit danebrogskors og sin krigsmedalje på, derefter sognerådsmedlemmerne og så de største gårdmænd og endelig resten. Ved barnedåb blev der ligeledes ofret. Først gik gudmoderen, så faderen, derefter fadderne, og var det en særlig stor barnedåb, så ofrede flere af gæsterne.

Til gudstjenesten var knyttet det såkaldte kirkestævne, som først er ophørt for godt en menneskealder siden. Var der nogen, som søgte kirken efter gammel skik og pligt, så var der andre, som anså det for en nødvendighed at komme til kirken for at høre kirkestævnets bekendtgørelser. Aviser var dengang ikke almindelige og blev det først efter første verdenskrig. Ved indgangen til kirken hang en tavle med indskriften: Kirkestævne, og når indskriften vendte udad, så var der stævne, dog aldrig de store højtidsdage i jul, påske og pinse, men det skete imidlertid, at sognefogeden en påskedag vendte skiltet med skriften indad, som det skulle. Kort efter vendte degnen skiltet. Det hørte sognefogeden, der var kommet op på sin plads i en af de øverste stole. Han rejste sig, gik med faste skridt ned og vendte skiltet med et smæld, og så blev der ikke vendt skilt mere den dag. Kirkestævnet fandt sted lige udenfor kirken. Her læstes op af sognefoged Niels Kristensen og grd. Hans Peder Jensen fra Krog, to veteraner fra 1864. Bekendtgørelserne kunne være om valg, generalforsamlinger, møder, bortløbne dyr, fundne sager o. s v., mere verdslige ting blev læst op uden for kirkegårdspladsen f. eks. om klapjagt, auktion m. v. Drejede det sig f. eks. om en auktion, havde sognefogeden ved opramsningen gerne en bemærkning at gøre, f. eks. brugt sengetøj, »det er godt til unge, der skal giftes.«

Da der var lang og trang vej fra Grindsted, kunne det ske, at præsten blev forhindret i at komme, og så

var der messefald, og så måtte degnen træde til på den måde, at han læste en prædiken af en eller anden prædikensamling. Man sang så en salme før og efter, og så var den gudstjeneste forbi. Hvis der ikke var ret mange til messefald, blev man i kirkestuen, og her sad man så og samtalede, indtil degnen syntes, at nu var det tid til at få læst en prædiken, og efter salmesangen gav man sig påny til at snakke, før man endelig drog hjemad. En sådan søndag ved Grene kirke kunne nok byde på en del oplevelser af forskellig art.

EN HJEMSØGT DEGN I LEJRSKOV

Ved John Kvist.

Det var slagtedag hos degnekonen Karen Jensdatter i Lejrskov den 21. okt. 1717, og i den anledning havde hun Maren Larsdatter og den fjortenårige Mette Madsdatter til at hjælpe sig. Hen imod aften fik degnen, Christen Tommesen, med tilnavnet Allestrup eller Aalstrup, besøg af flere mænd. Dagen skulle dog ikke ende med disse almindelige begivenheder. Den blev både tragisk og sørgelig, og hvad der skete kom senere frem på herredstinget på Amhede.¹⁾

Blandt mændene, der kom for at besøge degnen, var de tre fra Lejrskov nemlig sognefoged Jep Hansen Faarkrog, der ville have degnen til at skrive noget, hans broder, Anders Hansen Faarkrog og møller Christen Thomsen samt skovfoged Jens Andersen fra Egtved. Alle disse mænd kom senere til at vidne i retten, men medens mændene fra Lejrskov var meget forbeholdne i deres vidnesbyrd vel sagtens for ikke at gøre ondt værre, så udtalte skovfogeden sig mere frit, og det er nærmest hans udtalelser, som her refere-

¹⁾ Anst, Jerlev og Slaugs herreders Tingbog.